

XOTIN-QIZLARNING JAMIYATDAGI IJTIMOIIY ROLINING O'ZGARISHI

*Qurbonova Marg'uba Boltayevna, Iqtisodiyot va pedagogika
universiteti NTM katta o'qituvchisi*

CHANGES IN THE SOCIAL ROLE OF WOMEN IN SOCIETY

*Kurbanova Marguba Boltaevna, Senior Lecturer at the
Economics and Pedagogical University NEI*

ИЗМЕНЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ РОЛИ ЖЕНЩИНЫ В ОБЩЕСТВЕ

*Курбанова Маргуба Болтаевна, старший преподаватель
Экономико-педагогического университета НОУ*

Annotatsiya: Bugungi kunda O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirishda amalga oshirilayotgan islohotlar hamda xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash borasida olib borilayotgan chora-tadbirlarning muhim ahamiyati orqali vazifalarni amalga oshirishda tariximiz va bugungi kunimizdagi holatini e'tiborga olgan holda o'rganish, tahlil qilish hamda kerakli taklif va tavsiyalarni ishlab chiqish dolzarb ahamiyatga ega.

Tayanch so'zlar: xotin-qizlar, ijtimoiy-siyosiy faollik, farmonlar, Xotin-qizlar davlat qo'mitasi, zamonaviy ayol, milliy tarixiy shaxslar.

Abstract: The study of the significance of the reforms being carried out today in Uzbekistan to increase the socio-political activity of women and the easures taken to support women, taking into account our history and the current situation in the implementation of the tasks set, the analysis and development of the necessary proposals and recommendations play important role.

Key words: women, social and political activity, decrees, State Committee of Women, modern woman, domestic historical figures.

Аннотация: Изучение значения проводимых сегодня в Узбекистане реформ по повышению общественно-политической активности женщин и принимаемых мер по поддержке женщин, с учетом нашей истории и современного положения в реализации поставленных задач, анализ и выработка необходимых предложений и рекомендаций имеет важное значение.

Ключевые слова: женщины, общественно-политическая деятельность, указы, Государственный комитет женщин, современная женщина, отечественные исторические деятели.

KIRISH. Mamlakatimizda xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, ularning turli soha va tarmoqlarda o'z qobiliyat hamda imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishi uchun kerakli

bo'lgan shart-sharoit yaratish, huquq va qonuniy manfaatlariga so'zsiz rioya qilinishini ta'minlash, onalik va bolalikni har tomonlama qo'llab quvvatlash, shuningdek, oila institutini

<https://orcid.org/0009-0001-5356-610X>

e-mail:
margubaqurbonova1976@gmailcom

mustahkamlash borasida keng qamrovli ishlar amalga oshirib kelinmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 2-fevraldagi "Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash va oila institutini mustahkamlash sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari" to'g'risida PF-5325-sonli Farmoni e'lon qilindi [1]. Mazkur Farmon asosida bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda, jumladan, ta'lim muassasalarida rahbar ayollarning o'quv jarayoni samaradorligini oshirish sohasida olib borayotgan ishlari tahsinga sazovordir. Shu bois ayollarning oilada ham, davlat va jamoat ishlarida ham amin-erkin faoliyat yuritishlari, ularning huquq va manfaatlarini ro'yobga chiqarish yo'lida mamlakatimiz miqyosida qator chora-tadbirlar ishlab chiqilib, hayotga tatbiq etilmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 7-martdagi "Oila va xotin-qizlarni tizimli qo'llab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-87-son Farmoni [2] bilan 2022–2026-yillarda xotin-qizlarning mamlakat iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy hayotining barcha jabhalarida faolligini oshirish bo'yicha Milliy dastur hamda 2022–2026-yillarda xotin-qizlarning mamlakat iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy hayotining barcha jabhalarida faolligini oshirish bo'yicha Milliy dasturni 2022–2023-yillarda amalga oshirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar rejasi tasdiqlandi. Farmonda O'zbekiston Xotin-qizlar davlat qo'mitasining jamiyat hayotidagi faolligini oshirish, xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash va oila institutini mustahkamlash sohasidagi faoliyatini tubdan takomillashtirish maqsadida qo'mita faoliyatining ustuvor yo'nalishlari belgilab berildi. O'tgan yillar mobaynida ayollar manfaatlarini himoya qilishga yo'naltirilgan qariyb 100 ta milliy va xalqaro huquqiy hujjat qabul qilindi va ratifikatsiya qilindi.

NATIJALAR. Hozirgi vaqtda mamlakatimizda turli soha va tarmoqlarda mehnat qilayotgan ishchi va xizmatchilarning 45 foizini xotin-qizlar tashkil etadi. O'nlab opa-singillarimiz

"O'zbekiston Qahramoni", "O'zbekiston fan arbobi", "O'zbekiston xalq o'qituvchisi", "O'zbekiston xalq shoiri", "O'zbekiston xalq artisti" singari davlatimizning yuksak faxriy unvonlari, orden va medallariga sazovor bo'lgan. Ularning orasida 500 nafardan ziyod fan doktorlari va akademiklar, minglab fan nomzodlari o'z

bilimi, iste'dodi bilan Vatanimiz ravnaqi yo'lida astoydil xizmat qilib kelmoqda. Jamiyat va davlat hayotida faollik, tashabbuskorlik ko'rsatgan, o'zining samarali mehnati bilan oilaning shakllanishi va farovonligi mustahkamlanishi, onalik va bolalik muhofazasiga munosib hissa qo'shgan xotin-qizlarga beriladigan "Mo'tabar ayol" ko'krak nishoni ta'sis etildi. Ayol qadrini qanchalik yuqoriga ko'tarishga muyassar bo'lsak, milliy g'ururimiz, ma'naviyat va madaniyatimiz yanada yuksalishi, oilalarimiz barqarorligi ta'minlanishi, halol va pok, fidoyi, vatanparvar, jamiyatga foyda keltiruvchi, millatimizni butun jahon miqyosida ko'z-ko'z qildiruvchi farzandlarimiz soni kundan kunga ko'paya borishi tabiiy holdir. Zero, har tomonlama faol va oqila, dono, izlanuvchan, zamonaviy ayol mehnatidan, salohiyatidan nafaqat uning oilasi, balki butun jamiyat manfaatdor bo'lishi chin haqiqatdir. Biz qurayotgan jamiyatning og'ir yukini dadil ko'tarib, uning poydevorini mustahkamlab turadigan asosiy kuch jamiyatimizdagi har bir oila, har bir inson, har bir fuqaro, shu jumladan, xotin-qizlar ekanligini unutmasligimiz kerak. Mamlakatimizda ayollar o'z iqtidorlarini namoyon qilish qobiliyatiga yarasha ishlashi uchun barcha sharoitlar yaratilgan.

Ana shu imkoniyatlardan foydalanish darajasi esa, ayollarga bog'liq. Shunisi quvonarliki, so'nggi yigirma yilda o'z maqsadini aniq bilgan, oila bekasi, farzandlarining onasi bo'lish bilan bir qatorda jamiyat taraqqiyotining turli sohaslarida kasbi orqali kamolotga erishayotgan ayollarning soni ortib bormoqda.

Yurtimizda barcha uchun “Teng imkoniyat va teng huquqlar belgilangan”, shu bois maosh olish, ishga kirish, ma’lum sohada muayyan yutuqlarga erishish xoh erkak, xoh ayol bo’lsin, bu insonning maqsadli faoliyatiga bog’liq. Ayolning har qanday ishga mas’uliyati ikki karra kuchli. XXI asr ayollarining esa, farzand tarbiyasi, oilasiga sadoqatidan tashqari, boshqa qadriyatlari ham shakllandi. Bugungi o’zbek ayoli kim? U boshqaruvchimi yo buysunuvchi, ergashuvchimi yo ergashtiruvchi? Zamonaviy o’zbek ayoli portretini qanday chizgilar bilan boyitish mumkin? Ayol, eng avvalo, “Ona”dir, keyin esa u boshqaruvchi va buysunuvchi, ergashtiruvchi va ergashuvchi hamdir. Xotin-qizlarning ijtimoiy faoliyati ularning iqtidori, qobiliyati, tashabbuskorligi bilan belgilanadi. Hech bir davrda ayollar faqat boshliq bo’lishi yoki faqat ergashishi lozim deb hisoblanmagan. Aksincha, hozirgi kunda xotin-qizlarga munosabat ijobiy tomonga o’zgarib, ularning ona bo’lishi bilan birga potensial qobiliyatlaridan foydalanishga alohida e’tibor qaratilmoqda [3].

MUHOKAMA. Ma’lumki, mamlakatimiz XIX asr oxiri va XX asr boshlarining yetakchi ma’rifatparvarlari M.Behbudiy, A.Fitrat va A.Avloniy xotin-qizlarning jamiyatdagi o’rni borasida keng fikrlar bildirganlar. Masalan, Fitratning “Oila yoki oila boshqarish tartiblari” asarida, Hadislarda “Ilm olish har bir muslim va muslimaga xosdir”, deyilgan. Islomda oila, nikoh, meros masalalarida ayolga ko’proq yon beriladi, nikohsiz yashashga ruxsat berilmay, shu tariqa ayolning huquqi ta’minlanadi. Nikoh shartlaridan bo’lmish mahr ham aynan ayollarning foydasi uchun joriy etilgan” [4].

O’zbekistonning mustaqillik yillarida xotin-qizlarga e’tibor davlat siyosati darajasiga ko’tarildi. Oila kodeksida turmushda, oilaviy munosabatlarda ayollarning erkaklar bilan teng huquqli ekani, oila davlat tomonidan muhofaza etilishi o’z aksini topgan. Shu vaqtga qadar ayollar huquqi himoyalangan ko’plab qonun hujjatlari qabul qilindi. Ayniqsa,

xotin-qizlarimizni ish bilan ta’minlash, tabdirkorlik qilishlariga erkinlik berish, rag’batlantirish borasida sezilarli ishlarni kuzatish mumkin. Lekin shunday holatlar ham bo’ladiki, ayol tushkunlikka tushib qoladi, huquqlarini bilmay xo’rlanadi, yaqinlari tomonidan jazolanib, tazyiq va zo’ravonlikka uchraydi, o’qib ta’lim olishga imkon topolmaydi, ish izlab sarson bo’ladi, farzandlari bilan yolg’iz qoladi va hokazo. Aynan shunday paytlarda jamiyat ayolni yolg’izlatib qo’ymasligi kerak. Shu maqsadda ayollar uchun psixologik markazlar, maslahatxonalar, tibbiy, moddiy, huquqiy yordam tashkilotlari ko’paytirilsa, ular ayollarning muammolarini hal etishga sidqidildan yordam bersa, jamiyatda baxtsiz ayollar soni yanada kamayishiga hissa qo’shilgan bo’lar edi. Xotin-qizlar davlat qo’mitasi ma’lumotlarida qayd etilishicha, hozirgi paytda O’zbekiston Liberal demokratik partiyasida ayollar soni 35 foizdan 38 foizga, Milliy tiklanish demokratik partiyasida 40 foizdan 46 foizga, Xalq-demokratik partiyasida 41 foizdan 56 foizga, Adolat sotsial demokratik partiyasida 38 foizdan 49 foizga yetdi [5].

Xotin-qizlar ijtimoiy-siyosiy faolligini kengaytirish maqsadida davlat darajasida quyidagi choralarni ko’rish zarur:

- yangi ish o’rinlarini yaratish;
- uy bekalari bo’lgan xotin-qizlarni band qilish bo’yicha bepul o’quv kurslarini ochish;
- kichik biznes sohasidagi qishloq xotin-qizlarini rivojlantirish va rag’batlantirish;
- xotin-qizlarga imtiyozli kreditlar berishni davom ettirish;
- xotin-qizlarning huquqlarini himoya qilish uchun jamoat va davlat tashkilotlarini jipslashtirish;
- xotin-qizlarning huquqiy savodxonligi va ijtimoiy faolligini oshirish uchun mahalla miqyosida ishlash, milliy qadriyatlarimizga asoslangan milliy hunar

turlarining yo‘q bo‘lib ketmasligi uchun xotin-qizlarimizni jalb etish va hokazo.

XULOSA. Xulosa qilib aytganda, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish mamlakatimizda amalga oshirayotgan islohotlarning muhim omili hisoblanadi. Zero, ayol – oila ustuni va jamiyat ko‘rki. Oilalarimiz tinch va farovon bo‘lsa, jamiyatimiz, davlatimiz ham mustahkam oilalar negiziga qurilgan davlat bo‘ladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI
(ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА /
REFERENCES):

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 2-fevraldagi “Xotin-qizlarni qo‘llab quvvatlash va oila institutini mustahkamlash

sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5325-son Farmoni.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 1-martdagi “Oila va xotin-qizlar bilan ishlash, mahalla va nuroniylarni qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-81-son Farmoni.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 7-martdagi “Oila va xotin-qizlarni tizimli qo‘llab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-87-son Farmoni.

4. Bazarova D. “O‘zbekistonda xotin-qizlar ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish davr talabi”. – Toshkent: TDYuU, 2019.

5. Abdurauf Fitrat. Oila yoki oila boshqarish tartiblari.–Toshkent: Cho‘lpon, 2019.

